WILLIAM GOLDMAN

Princezna Nevěsta

přeložila Jitka Fialová

PRINCEZNA NEVĚSTA

THE PRINCESS BRIDE
Copyright © 1973, 1998, 2003 by William Goldman

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.

Translation © Jitka Fialová, 2005, 2026
Cover © František Hříbal, 2026
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2026

ISBN 978-80-277-8565-0 (pdf)

Klasický příběh z pera
S. Morgensterna
o pravé lásce
a vzrušujících dobrodružstvích

PRINCEZNA NEVĚSTA

Dobré scény vybral
a původní dílo zkrátil
William Goldman

přeložila Jitka Fialová

OBSAH

ÚVOD 5

PRINCEZNA NEVĚSTA

Kapitola první **PRINCEZNA NEVĚSTA** 53

Kapitola druhá **ŽENICH** 81

Kapitola třetí **DVOŘENÍ** 87

Kapitola čtvrtá **PŘÍPRAVY** 99

Kapitola pátá **OHLÁŠKY** 99

Kapitola šestá **OSLAVY** 203

Kapitola sedmá **SVATBA** 261

Kapitola osmá **LÍBÁNKY** 299

Beruščino dítě **VYSVĚTLENÍ** 319

BERUŠČINO DÍTĚ

Kapitola první **FEZZIK UMÍRÁ** 347

K jubilejní edici u příležitosti
25. výročí prvního vydání

ÚVOD

napsal William Goldman

Stále je to nejkrásnější kniha, kterou na světě znám.

A přání, abych ji napsal já, je ve mně silnější než kdy dřív. Někdy popustím uzdu fantazii a nechám se hřát u srdce představou, že to opravdu je moje dílo, že *já* jsem přišel s Fezzikem (moje nejoblíbenější postava) a že iocanový prášek a souboj důvtipu na život a na smrt jsou plody *mé* obrazotvornosti.

Leč stokrát běda, to vše vymyslel Morgenstern a mně musí ke spokojenosti stačit, že moje zkrácená verze (kterou hned v třiasedmdesátém všichni florinští odborníci fakticky *pohřbili*, když se na mě v recenzích v odborných časopisech brutálně vrhli; za celou moji literární kariéru byli jen *Kluci a holky pohromadě* rozcupováni na titěrnější kousky) aspoň Morgensterna představila širší americké veřejnosti.

Co je trvalejšího než paměť dítěte? Nic, alespoň v mém případě. Dodnes se mi vrací jeden sen – vídám svého chudého, smutného otce, jak mi tu knihu nahlas předčítá – až na to, že v tom snu není ani chudý, ani smutný; vede báječný život, život, jaký si za svou poctivost zaslouží, a jak čte, jeho angličtina, která ve skutečnosti bolestivě tahala za uši, zní přímo skvěle. A otec při tom jen září. A moje matka je hrozně pyšná…

Za to, že jsme opět spolu, však vděčím filmu. Bez něho by se tohle vydání nejspíš vůbec neuskutečnilo. Jestliže teď čtete tyhle řádky, vsadím se, o cokoli chcete, že jste ho viděli. Když se promítal v kinech, odezva sice nebyla nijak valná, ale jen vyšel na videokazetě, začalo se o něm mluvit. V obchodech se z něho tehdy stal trhák a jeho úspěch trvá dodnes. Jestli máte děti, pravděpodobně jste se na něj dívali s nimi. Robin Wrightová právě titulní rolí Berušky zahájila svou kariéru u filmu a dozajista jsme se

do ní všichni znovu zamilovali ve filmu *Forrest Gump*. (Stejně si myslím, že to dotáhl tam, kam to dotáhl, jen díky ní. Byla v něm tak roztomilá a laskavá, že jste prostě toužili, aby si ten natvrdlý chudinka Tom Hanks šťastně žil s někým právě takovým.)

Většina z nás miluje filmové příběhy. V dobách, kdy ve všem udávala tón Broadway, lidé milovali ty divadelní, ale to už myslím dávno neplatí. A vsadím se, že nikdo snažně neprosí Julii Louis-Dreyfusovou, aby vyprávěla, jaké to bylo, když v televizním seriálu *Seinfeld* natáčeli epizodu číslo 89. A románové příběhy? Dovedete si představit, že jste zahnali do rohu Dostojevského a mámíte z něho nějakou veselou historku spojenou s psaním *Idiota*?

K *Princezně nevěstě* se každopádně váže několik vzpomínek, které nejspíš neznáte.

Kvůli zkracování Morgensterna jsem přerušil práci na scénáři *Stepfordských paniček*. A potom se o *Princezně nevěstě* doslechl někdo ze studia Fox, opatřil si rukopis, kniha se mu zalíbila a projevil zájem podle ní natočit film. Teď mluvíme o tom, jak situace vypadala na začátku roku 1973. Onen výše zmíněný Někdo od Foxe byl jejich *pan Zelený*. (Dále nazývaný pan Z.)

V časopisech jako *Premiere*, *Entertainment Weekly* nebo *Vanity Fair* si pokaždé můžete přečíst bezpočet čerstvých zpráv o „stovce nejmocnějších" z filmového průmyslu. Všichni tihleti nejrůznější idioti se honosí tituly jako viceprezident zodpovědný za tohleto, manažer zodpovědný za tamto a tak dále.

Chcete znát pravdu? Jsou páté kolo u vozu, jeden jako druhý.

Jen jeden člověk v každém studiu má něco jako moc, a tím je pan Z. Pochopte, pan Z. může dát filmu zelenou. To on (nebo ona) na něj uvolní padesát milionů dolarů – jestliže váš film míří na filmový festival Sundance. A pokud se v něm budou používat speciální efekty, náklady se vyšplhají na trojnásobek.

Zkrátka a dobře, panu Z. ve studiu Fox se *Princezna nevěsta* líbila.

Problém: nebyl si jist, že se ten příběh dá přenést na filmové plátno. Proto jsme uzavřeli neobvyklou dohodu – oni knihu koupí, ale s platbou za scénář počkají, dokud nepadne definitivní

rozhodnutí film opravdu natočit. Jinými slovy: každá strana měla svou polovinu koláče. A tak jakmile byla zkrácená verze Morgensterna na světě, nehledě na únavu jsem se okamžitě pustil do práce na scénáři.

Do města přijel můj báječný a mimořádně schopný agent Evarts Ziegler. Právě on pro mě dokázal dojednat smlouvu na film *Butch Cassidy a Sundance Kid*, který spolu s mým prvním románem *Zlatý chrám* radikálně změnil můj život. Zašli jsme na oběd do Lutèce, povídali si a dobře se bavili, a když jsme se rozloučili, zamířil jsem rovnou do své kanceláře na Upper East Side v budově, kde byl bazén. Den co den jsem si tam chodíval zaplavat, protože mě hrozně bolela záda a tohle mi pomáhalo. Ale sotva jsem se toho dne k bazénu přiblížil, už jsem věděl: dneska plavat nechci.

Nechtěl jsem totiž vůbec nic, jen se dostat domů, a to *urychleně*. Protože mě roztřásla strašlivá zima. Sotva jsem zalezl do postele, záchvat zimnice vystřídala horečka. Když přišla z práce Helen, moje manželka a zároveň superhvězda psychiatrie, stačil jediný pohled, a už jsem se vezl do Newyorské nemocnice.

Chodili se na mě dívat nejrůznější doktoři – každému bylo jasné, že někde je obrovská chyba, ale nikdo netušil, v čem konkrétně by mohla být.

Ve čtyři ráno jsem se probudil. A najednou jsem *přesně věděl*, co se mnou je. Těžký zápal plic, který mě málem sprovodil ze světa, když mi bylo deset – proto mi tenkrát otec *Princeznu nevěstu* předčítal, chtěl, aby mi pomohla překonat první nekonečné dny po návratu z nemocnice –, ten zápal plic se zřejmě vrátil, aby dokončil své dílo.

A hned v té nemocnici (ano, ovšem, počítám s tím, že vám to bude připadat potrhlé), když jsem se tehdy blouznící v horečce a v bolestech vzbudil, jsem prostě nějak *věděl*, že jestli mám přežít, musím se vrátit tam, kde jsem byl jako dítě. Začal jsem ječet, abych přivolal noční sestru –

– protože můj život a *Princezna nevěsta* z nějakého neznámého důvodu navěky patří k sobě.

Když sestra dorazila, požádal jsem ji, aby mi předčítala z Morgensterna.

„Z čeho že, pane Goldmane?“ ujistila se.

„Začněte tam, kde je Zoo smrti,“ poprosil jsem ji. Pak jsem si to rozmyslel: „Ne, ne, zapomeňte na to, začněte na Útesech šílenství.“

Jeden pohled zblízka, pak přikývla a pravila: „Dobře, přesně tam začnu, ale svého Morgensterna jsem nechala na stole, jen si pro něj dojdu.“

Pak si už jenom vzpomínám, že ke mně přišla Helen. A taky několik dalších doktorů. „Stavila jsem se u tebe v kanceláři, myslím, že jsem našla ty správné papíry. Tak co vlastně chceš přečíst?“

„Nechci, abys mi četla, Helen, tobě se ta kniha nikdy nelíbila. Nechceš mi ji číst, jenom chceš vyhovět mému vrtochu a koneckonců tam pro tebe žádná postava není –“

„Mohla bych být Beruška –“

„Ale, prosím tě, Berušce je třiadvacet –“

„Tohle je scénář?“ zajímal se jeden fešák doktor. „Vždycky jsem si přál stát se filmovou hvězdou.“

„Můžete být muž v černém,“ nabídl jsem mu. Pak jsem namířil prst na lékaře mohutné postavy, který stál ve dveřích. „A vy zkuste Fezzika.“

V téhle podobě jsem tedy scénář slyšel poprvé. Lékaři a moje geniální manželka s ním uprostřed noci zápasili, zatímco jsem střídavě mrznul a potil se, jak mnou lomcovala horečka.

Netrvalo dlouho a usnul jsem. Jen si ještě vzpomínám, jak jsem těsně před tím v duchu konstatoval, že ten velký doktor není vůbec špatný a Helen, i když jí role Berušky ze známých důvodů nesedí, je taky dobrá, a co na tom záleží, že ten hezoun je pěkné dřevo, hlavní je něco jiného: vím, že budu žít.

Takhle tedy vypadaly první minuty života tohoto scénáře.

Pan Z. ze studia Fox ho poslal Richardu Lesterovi do Londýna – Lester mimo jiné režíroval *Perný den*, první báječný film Beatles – a pak jsme se sešli, společně na něm pracovali a úspěšně řešili

problémy. Pan Z. nadšením jen hořel, všechno bylo na nejlepší cestě –

– dokud ho nevyhodili a na jeho místo nenastoupil někdo jiný.

V Hollywoodu to totiž chodí takhle: starý pan Z. přijde o své frčky a o privilegium v pondělí večeřet u Mortona a odchází – sice s pěkným balíkem peněz, má přece uzavřenou smlouvu, která s tímto nevyhnutelným koncem počítá –, ale krom toho taky s velikánskou ostudou.

A nový pan Z., který nastoupí na trůn, se řídí jediným pravidlem, vytesaným hluboko do kamene: *nic* z toho, co měl předchůdce rozjeto, se nesmí dodělat. Ptáte se proč? Řekněme, že ten film se dotočí. Řekněme, že z něho bude trhák. Komu se připíšou zásluhy? *Starému* panu Z. A nový pan Z., který se teď smí v pondělí ukázat u Mortona, předobře ví, že když tam vždycky musí projít uličkou mezi ostatními hosty, všichni jemu rovní se při tom potutelně hihňají: „Blbec, to přece vůbec nebyl jeho film."

Smrt.

S *Princeznou nevěstou* byl konec, možná navždycky.

Vtom mi došlo, že jsem ji pustil z ruky. Knihu v té době vlastnilo studio Fox. Co záleželo na tom, že mám scénář; mohli někoho požádat, aby napsal jiný. Mohli změnit, co jen chtěli. Proto jsem udělal věc, na kterou jsem vážně hrdý. Knihu jsem od studia *za vlastní peníze* odkoupil. Nepochybně mě podezírali, že jsem se s někým dohodl nebo s ní mám nějaké další plány, ale kdepak, nic takového jsem za lubem neměl. Jen jsem nechtěl, aby nějaký idiot zničil, co – jak mi mezitím došlo – je to nejdůležitější, na čem jsem se kdy podílel.

Po značně dlouhém vyjednávání kniha znovu patřila mně. A jediný idiot, který ji mohl zničit, jsem zase byl já.

* * *

Nedávno jsem někde četl, že román Jacka Finneyho *Zas a znovu* se už na filmové plátno probojovává bezmála dvacet let, a pořád nic. *Princezně nevěstě* to zase tak dlouho netrvalo, i když

podstatně rychleji to s ní taky nešlo. Poznámky jsem si neschovával, proto se teď spoléhám jen na svou paměť. Pochopte, aby někdo natočil film, potřebuje dvě věci: vášnivé zaujetí a peníze. Ukázalo se, že *Princeznu nevěstu* miluje spousta lidí. Vím přinejmenším o dvou panech Z., kteří po ní šíleli. Kteří si se mnou podali ruce, aby naše ujednání stvrdili. Kteří ji chtěli natočit víc než kterýkoli jiný film.

Kteří ale oba dostali padáka *víkend* před tím, než hodlali věci uvést do pohybu. Jedno studio (malé studio) dokonce *zavřeli* víkend před tím, než se to celé mělo rozběhnout. Scénář si začal získávat jistou reputaci – jeden časopis ho zařadil mezi nejlepší z těch, které nikdy nikdo nenatočil.

Pravda, když už uplynulo víc než deset let, začínal jsem se bát, že k tomu nikdy nedojde. Sotva někdo projevil zájem, najisto jsem čekal, že se zase ozve bác – a dopadne druhá bota. Zatím se to vždycky stalo. Ale aniž bych to tušil, před deseti lety se dal do pohybu řetězec událostí, které mě nakonec zachránily.

Po natočení filmu *Butch Cassidy a Sundance Kid* jsem se ze světa filmu na čas stáhl. (Teď jsme se přenesli zpátky na konec šedesátých let.) Chtěl jsem zkusit něco, co jsem ještě nikdy nedělal: literaturu faktu.

Napsal jsem knihu o Broadwayi, kterou jsem nazval *Sezona*. Celý rok jsem pilně chodil do divadel, jak v New Yorku, tak jinde, a zhlédl jsem několik stovek představení, každé přinejmenším jednou. Ale nejčastěji jsem se vracel na úžasnou komedii *Něco jiného* od Carla Reinera.

Reiner mi hodně pomohl, měl jsem ho moc rád. Když *Sezona* vyšla, poslal jsem mu jeden výtisk. A o pár let později také *Princeznu nevěstu*. Jednoho dne ji daroval svému nejstaršímu synovi. „Tady máš, chlapče," řekl Robertovi. „Myslím, že se ti bude líbit."

Robert si musel na začátek své režisérské kariéry ještě deset let počkat, ale v pětaosmdesátém jsme se sešli a Norman Lear (budiž mu věčná čest a sláva) nám dal peníze, abychom se mohli pustit do natáčení.

Aby naděje pořád žila.

* * *

Poprvé se scénář četl na jaře v šestaosmdesátém v jednom londýnském hotelu. Rob byl u toho, stejně jako jeho producent Andy Scheinman. Byli tam Cary Elwes a Robin Wrightová, tedy Beruška a Westley. Také Chris Sarandon a Chris Guest, zloduchové princ Humperdinck a hrabě Rugen, i Wally Shawn – génius zla Vizzini. A především Mandy Patinkin, který hrál Iniga. A kousek stranou sám a tiše seděl – vždycky se snažil klidně sedět – Obr André čili Fezzik.

Vypadalo to tam jako v židovské škole.

A v koutku zdvořile poposedávala moje maličkost. Dvě významné postavy z dob, kdy jsem i já dělal do zábavního průmyslu – Elia Kazan a George Roy Hill –, mi v rozhovorech prozradily stejnou věc: že rozhodující část práce je vždycky hotová ještě před první čtenou zkouškou s herci. Jestliže se vám scénář podařil a role jsou dobře obsazené, máte šanci, že vznikne kvalitní dílo. Ale pokud se tahle fáze nepovedla, už není důležité, jak se celý proces dotáhne do konce: všechno stojí na písku.

Nezasvěceným ten názor pravděpodobně připadá šílený, přinejmenším by měl, ale jeho pravdivost dokázal sám život. A důvod, proč zní tak neuvěřitelně? Filmový časopis *Premiere* u přípravy scénáře není. *Entertainment Tonight* nepřihlíží, když se obsazují role. Bývají jen u natáčení, což je nejméně důležitá část práce na každém filmu. Zapamatujte si: *natáčení je jen montážní linka, na které se auto sestavuje z předem připravených dílů.*

* * *

Největší riziko pro nás tehdy ráno na zkoušce představoval A. R. Roussimoff. Tenhle nejslavnější zápasník světa vystupoval pod jménem Obr André. Byl jsem už dlouho přesvědčený, že jestli se ten film někdy bude realizovat, úlohu Fezzika, nejsilnějšího muže, by měli svěřit jemu.

I Rob si myslel, že André by se na tu roli hodil. Naneštěstí jsme ho dlouho nemohli nikde zastihnout. Zápasil víc než 330 dní v roce a byl věčně na cestách.

Proto jsme se snažili najít někoho jiného. Tolik prazvláštních uchazečů jsem jakživ neviděl. Přicházeli za námi různí čahouni a hromotluci – a teď mluvím o velikostech skutečně nadměrných –, ale žádní obři to nebyli. A pokud jsme nějakého přece jen našli (i to se občas stávalo), buď neuměl hrát, anebo byl kost a kůže – a vyzáblý obr byl to poslední, co jsme potřebovali.

André stále žádný.

Jednoho dne byli Rob a Andy ve Florinu a naposled obhlíželi vhodná místa pro natáčení, když jim někdo zavolal, že André prý zítra odpoledne bude v Paříži. Okamžitě se vydali za ním. Nebylo lehké se tam dostat, protože z Florin City se nedá přímo letět ani do jednoho z velkých evropských hlavních měst. Navíc o letovém řádu aerolinek Florin Air rozhoduje vytíženost – všechny lety mají přeplněné, protože dokud takové nejsou, jejich letadla dál čekají na zemi. Dokonce tam pasažérům dovolují stát v uličkách. (Já to na vlastní oči viděl jen jednou, v Rusku, během děsivého přeletu z Tbilisi do Petrohradu.) Aby se Rob a Andy na schůzku vůbec dostali, museli si nakonec najmout malé vrtulové letadlo. Když do Ritzu konečně dorazili, vrátný jim přiškrceným hlasem vyřídil vzkaz: „V baru vás očekává nějaký *muž*."

V mých očích mají André a Pentagon jedno společné – i kdyby vám někdo jejich rozměry předem vylíčil sebebarvitěji, vůbec na tom nesejde: zblízka jsou větší, než jste čekali.

André takový opravdu byl.

Podle oficiálních údajů vážil čtvrt tuny a měřil 225 centimetrů. Ale nachlup to nevěděl a ani netrávil fůru času tím, že by každé ráno s obavami vstupoval na váhu. Vyprávěl mi, jak byl jednou nemocný a za tři neděle shodil 45 kilo. Ale jinak o svých mírách nikdy nemluvil. Tehdy si nejdřív popovídali v baru, pak odešli nahoru do Robova pokoje a prolistovali scénář. Pár věcí bylo jasných: André měl francouzský přízvuk, který by dokázal zastavit vlak, a co bylo horší, jeho hlas jako by vycházel z druhého suterénu.

Rob se rozhodl riskovat a do role ho obsadil. Také Andrého repliky nahrál na pásek – řádku po řádce, i s koncovkami, které tam, doufejme, zůstanou –, aby si ho André mohl vzít s sebou na cesty a během měsíců, které do natáčení zbývaly, se roli naučit.

Toho rána v Londýně jsme úmyslně začínali zlehka: pár úryvků ze scénáře a hned nato diskuse. Bylo už krásné odpoledne, když jsme si udělali přestávku na oběd. Poblíž jsme našli bistro s předzahrádkou. Všechno perfektní, až na to, že Andrému byla židle malá – měla sedák pro normální lidi a opěradla příliš blízko u sebe. V lokále někdo zahlédl stůl s lavicí, a proto navrhl, abychom se najedli uvnitř. Ale o tom nechtěl André ani slyšet. Takže jsme zůstali venku. Ještě teď vidím, jak obr kovová opěradla židle roztáhl daleko od sebe, vmáčkl se mezi ně a pak přihlížel, jak s cvaknutím zapadly zpátky na místo, kde ho po celou dobu oběda držely jako svázaného. Snědl toho asi tolik co vrabec. A příbor v jeho rukou vypadal maličký – jako dětské hračky.

Po obědě zkouška pokračovala. Tentokrát jsme procházeli jednotlivé scény a André pracoval s naším Inigem, Mandym Patinkinem. André svou roli z Robova pásku evidentně nastudoval, ale mluvil jako ve zpomaleném filmu a věty odříkával mechanicky.

Zkoušeli jednu ze scén po jejich opětovném shledání. Mandy se z Andrého snažil vytáhnout nějaké informace a André ze sebe soukal, co se naučil nazpaměť. Mandy se jako Inigo pokusil Fezzika přimět, aby trochu zrychlil. André zase zareagoval pomalou, mechanickou odpovědí. Vrátili se na začátek a tu scénu procházeli znovu a znovu. Mandy jako Inigo znovu požádal Andrého coby Fezzika, aby se do toho opřel, ale André mu odpověděl stejným tempem jako dřív –

– když zčistajasna Mandy rozkázal: „Hoď sebou, Fezziku!“ A bez varování obrovi vlepil facku.

Ještě teď vidím, jak se Andrému rozšířily zornice. Myslím, že mimo ring ho do obličeje nikdo neuhodil od té doby, co byl malý kluk. Podíval se na Mandyho… a nastala krátká pauza. V pokoji zavládlo hrobové ticho.

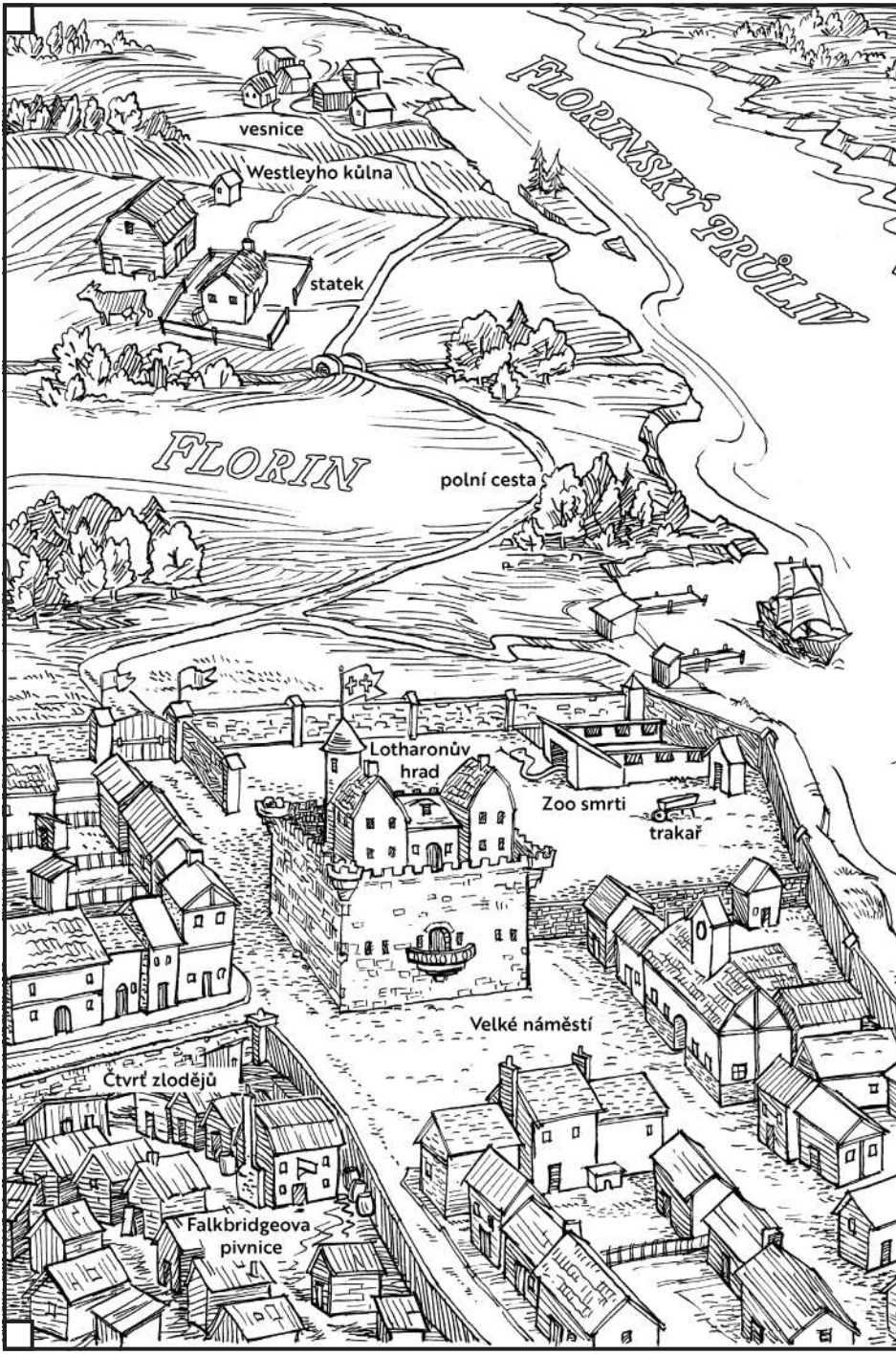
Pak André najednou začal mluvit rychleji. Prostě vzal věc za správný konec, dal řeči svěžejší tempo a vložil do toho víc energie. Málem jste viděli, co si myslí: „Tak takhle se to dělá mimo ring, na chvíli to tedy zkusím.“ Ta facka vlastně odstartovala nejšťastnější období jeho života.

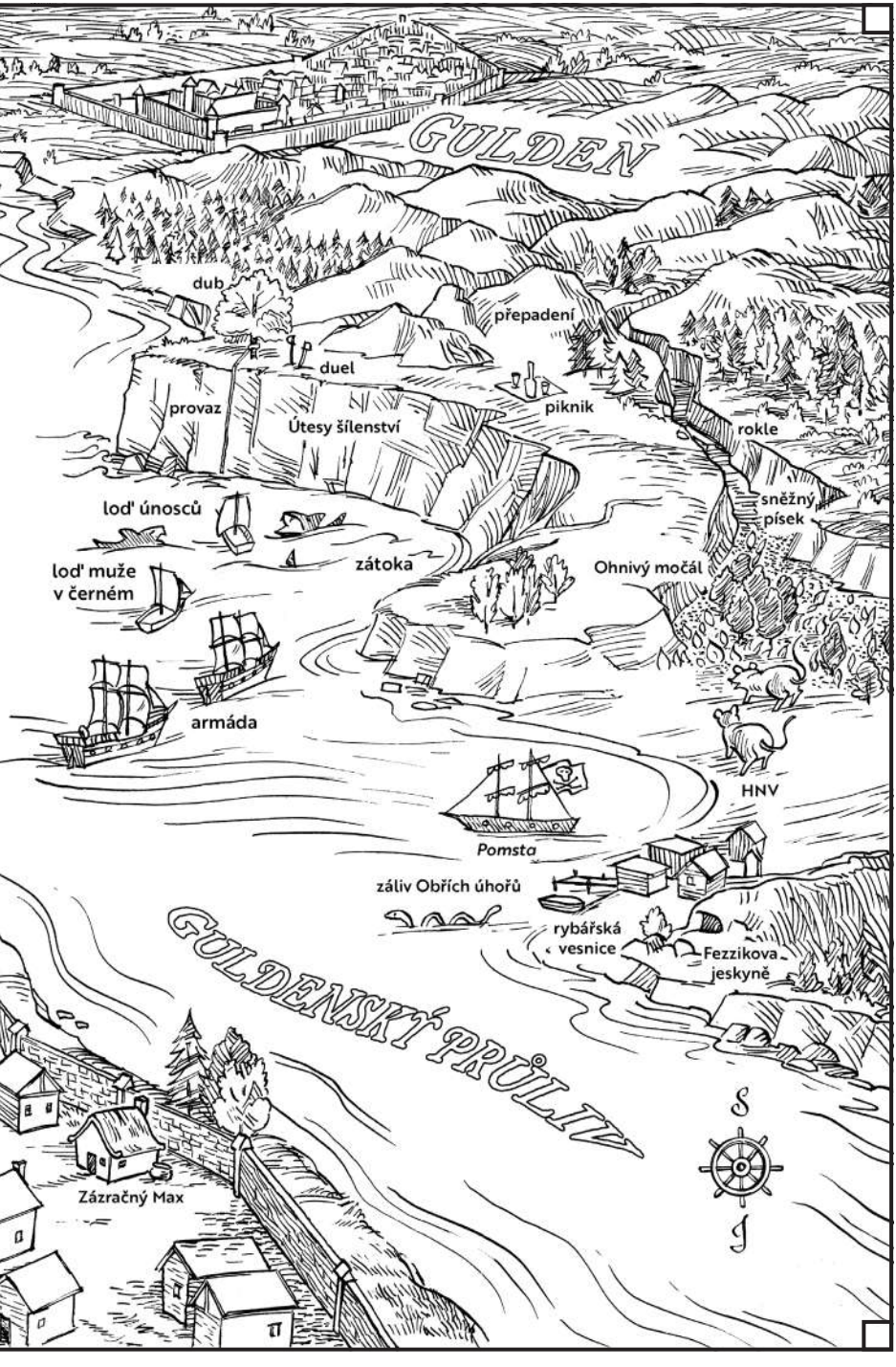
I pro mě to tenkrát bylo báječné. Po víc než deseti letech čekání se mi před očima rodila filmová podoba nejdůležitější knihy mého mládí. Když natáčení skončilo a hotový snímek jsem konečně uviděl, uvědomil jsem si, že během celé své kariéry jsem doopravdy miloval jen dva filmy, na kterých jsem dělal: *Butche Cassidyho a Sundance Kida* a *Princeznu nevěstu*.

Ale tenhle film toho dokázal víc než jen mi dělat radost. Díky němu ta kniha znovu ožila. Zase jsem začal dostávat báječné dopisy. Zrovna dneska mi jeden přišel – čestné skautské – od jednoho chlapíka z Los Angeles, kterého jeho Beruška kdysi poslala k vodě a on se po deseti letech odloučení doslechl, že má problémy. Tak jí ten román poslal a zkrátka jsou zase spolu. Považte, není to nádherné – zvlášť pro někoho, kdo jako já tráví život psaním zalezlý ve svém pokoji –, když s vámi někdo naváže kontakt? Nic lepšího vás snad potkat ani nemůže.

Kromě příjemných věcí samozřejmě došlo i k takovým, které mě mrzí. Tak třeba k právním sporům s Morgensternovými dědici; o nich vám povím něco víc později. Taky je mi líto, že Helen a já jsme se rozešli. (Ne že bychom oba nevěděli, že ta chvíle už na sebe nenechá dlouho čekat, ale musela ode mě Helen odejít *právě v ten den*, kdy se film poprvé promítal v New Yorku?) A mrzí mě, že se z Útesů šílenství stala největší turistická atrakce Florinu, takže lesníci tam teď mají ze života peklo.

Ale takový už je život na téhle Zemi. Nemůžete mít všechno.

FLORINSKÝ PŘÍLIV
vesnice
Westleyho kůlna
statek
FLORIN
polní cesta
Lotharonův hrad
Zoo smrti
trakař
Velké náměstí
Čtvrť zlodějů
Falkbridgeova pivnice

GULDEN
dub
přepadení
duel
provaz
piknik
Útesy šílenství
rokle
sněžný písek
loď únosců
loď muže v černém
zátoka
Ohnivý močál
armáda
HNV
Pomsta
záliv Obřích úhořů
rybářská vesnice
Fezzikova jeskyně
GULDENSKÝ PRŮLIV
Zázračný Max
S
J

Klasický příběh z pera
S. Morgensterna
o pravé lásce
a vzrušujících dobrodružství

PRINCEZNA NEVĚSTA

Dobré scény vybral
a původní dílo zkrátil
William Goldman

Je to nejkrásnější kniha, kterou na světě znám, i když jsem ji nikdy nepřečetl.

Jak je to možné? Udělám, co bude v mých silách, abych vám to vysvětlil. V dětství jsem se prostě o knížky nezajímal. Čtení jsem dokonce nenáviděl. Šlo mi prachbídně, a navíc, kde máte pořád brát čas na čtení, když vás k sobě přímo vábí nejrůznější hry? Basketbal, baseball, kuličky – nedokázal jsem se jich nabažit. Nijak zvlášť jsem v nich sice nevynikal, ale stačil mi fotbalový míč a prázdné hřiště a dokázal jsem vymyslet vítězství, při nichž záchrana přišla v poslední vteřině, až vám z toho vyhrkly slzy. Škola, to bylo mučení. Slečna Roginskiová, která nás učila od třetí do páté třídy, se s mou maminkou scházela co chvíli. „Mám pocit, že Billy se nesnaží, jak by mohl." Nebo „Při zkoušení si Billy vede výjimečně dobře, vezmeme-li v úvahu jeho postavení ve třídě." Nebo, a to nejčastěji: „Nevím, nevím, paní Goldmanová, co jen s Billym *uděláme*?"

Co jen s Billym *uděláme*? Ta věta mě neodbytně pronásledovala celých deset let. Předstíral jsem, že mi na tom nezáleží, a tajil jsem, jak mě to ve skutečnosti děsí. Jako bych neexistoval. Neměl jsem opravdové přátele, ani jedinou spřízněnou duši, která by se stejně jako já zajímala o jakoukoli hru. Vypadalo to, že se stále něčím zabývám, že jsem pořád v jednom kole, ale kdybyste na mě uhodili, nejspíš bych byl kápl božskou, že přes všechnu tu horečnou činnost jsem vlastně sám.

„Co jen s tebou *uděláme*, Billy?"

„Nevím, paní učitelko."

„Jak jsi jenom mohl to čtení tak zkazit? Na vlastní uši jsem slyšela, že každé z těch slov vyslovit dovedeš."

„Je mi líto, paní učitelko. Určitě jsem nemyslel."

„Vždycky myslíš, Billy. Jenže jsi nemyslel na čtení."

Nezbývalo mi než přikývnout.

„Co to bylo tentokrát?"

„Nevím. Nepamatuju se."

„Zase Stanley Hack?" (Stan Hack byl v tom roce a v mnoha dalších třetí zadák Cubs. Jednou jsem ho na vlastní oči viděl hrát, z levného místa k sezení, ale i z té dálky měl nejmilejší úsměv, jaký znám, a dodnes bych přísahal, že se na mě několikrát usmál. Prostě jsem ho zbožňoval. Americký fotbal hrál skvěle.)

„Bronko Nagurski. To je fotbalista. Skvělý hráč, v novinách včera psali, že se snad vrátí a zase bude hrát s Bears. Nechal toho, když jsem byl malý, ale jestli se ke sportu vrátí a já dokážu někoho přemluvit, aby se mnou na zápas šel, mohl bych ho vidět, a kdyby ho ten, co mě tam vezme, znal, potom bych se s ním třeba mohl setkat, a kdyby měl náhodou hlad, mohl bych mu nechat sendvič, který jsem si přinesl s sebou. Snažil jsem se přijít na to, jaké sendviče asi má Bronko Nagurski nejradši."

Sesula se na katedru. „Máš moc bujnou fantazii, Billy."

Nevím, co jsem jí na to řekl. Pravděpodobně „děkuju" nebo něco na ten způsob.

„Ale já ji nedokážu usměrnit," pokračovala. „Proč?"

„Asi to bude tím, že potřebuju brýle, a špatně čtu, protože vidím rozmazaně. To by vysvětlovalo, proč pořád šilhám. Kdybych šel k očnímu, který by mi mohl dát brýle, možná by ze mě byl nejlepší čtenář ve třídě a vy byste mě nemusela tolikrát nechávat po škole."

Jen ukázala za sebe. „Pusť se do práce, Billy. Smaž tabuli."

„Ano, paní učitelko." V mazání tabule jsem byl jednička.

„Vypadá rozmazaně?" zkoušela to na mě slečna Roginskiová po chvíli.

„Kdepak, prostě jsem si to vymyslel." A taky jsem nikdy nešilhal. Ale když ona vypadala tak uštvaně. Pořád. Už to trvalo třetí rok.

„Prostě tě nedokážu přimět, aby sis moje slova vzal k srdci."

„To není vaše chyba, paní učitelko.“ (Fakt nebyla. Navíc jsem ji zbožňoval. Byla kulaťoučká, pěkně macatá a kdysi jsem si přál mít ji za maminku. Nikdy se mi nepodařilo správně prokombinovat, jak se to asi mohlo odehrát, nejdřív si zřejmě vzala mého otce, který se potom, když se rozvedli, oženil s mou matkou, což bylo dobře, slečna Roginskiová přece musela pracovat, a tak mě svěřili do péče jemu – tohle všechno dávalo smysl. Až na to, že ti dva, tedy můj táta a slečna Roginskiová, se zřejmě neznali. Když se potkali, což bylo jednou za rok na vánoční besídce, kam chodili všichni rodiče, jsem je ostřížím zrakem pozoroval s nadějí, že postřehnu nějaký tajný náznak nebo spiklenecký pohled, který by mohl znamenat jen: „Tak co, jak se máš, jak žiješ od našeho rozvodu?“, ale nikdy nic. Nebyla moje matka, jen moje učitelka a já jsem byl její soukromá a stále se rozšiřující oblast přírodní katastrofy.)

„Budeš v pořádku, Billy.“

„Jistě, to taky doufám, paní učitelko.“

„Někomu trvá déle, než rozkvete, to se prostě stává. Winston Churchill takový byl, a ty taky.“

Už už jsem měl na jazyku dotaz, za koho hrál, když mě něco v jejím tónu přimělo, abych tu otázku radši spolkl.

„A Einstein jakbysmet.“

Toho jsem taky neznal. A ještě jedno jsem nevěděl: jak to s tím rozkvétáním vlastně myslí. Ale páni, chtěl jsem takový být.

* * *

Když mi bylo šestadvacet, vyšel můj první román *Zlatý chrám*. Vydal ho Alfred A. Knopf (což je teď část nakladatelství Random House, které je součástí R. C. A., které je jenom částí toho, co je špatné na vydávání knih v dnešní Americe, což však není součástí tohoto příběhu). Zkrátka a dobře, když se mnou lidé z Knopfovy propagace ještě před vydáním mluvili a snažili se přijít na to, co by mohli udělat, aby si zasloužili svůj plat, a zeptali se mě, komu chci poslat signální výtisky, kdo by mohl příznivě naladit

veřejné mínění, odpověděl jsem, že nikoho takového neznám, ale oni naléhali: „Zamyslete se, každý přece někoho zná," a vtom mi srdce poskočilo radostí, protože jsem dostal nápad: „O. K., pošlete ho slečně Roginskiové," což podle mě bylo logické a fantastické, protože jestli někdo moje názory ovlivnil, byla to ona. (Mimochodem, v *Zlatém chrámu* vystupuje od první do poslední stránky, jenom jsem ji nazval slečna „Patulskiová" – už tenkrát jsem byl tvůrčí.)

„Komu že?" podivila se ta paní z propagace.

„Mé staré učitelce. Pošlete jí knihu s mým podpisem a možná tam taky připíšu pár slov. Radoval jsem se z toho nápadu jako malé dítě, když tu mi ten chlápek z propagace skočil do řeči: „Mysleli jsme spíš nějakou osobnost, která má vliv na veřejné mínění v celých Státech."

S neochvějným klidem jsem zopakoval: „Slečně Roginskiové. Prosím, prostě jí tu knihu pošlete, ano?"

„Ovšem," souhlasil, „to rozhodně uděláme."

Pamatujete se, jak jsem se jí tehdy nezeptal, za koho Churchill hraje, jen kvůli tónu, jakým na mě promluvila? Určitě jsem se právě v tu chvíli přesně do něho strefil. Ať tak, nebo tak, něco se muselo stát, protože on si její jméno okamžitě začal zapisovat a přeptal se, jestli končí na *skiová*, nebo *skyová*.

„S měkkým i," odpověděl jsem, ale v té chvíli už jsem cestoval zpátky v čase a snažil se pro ni vymyslet fantastické věnování. Víte jaké: takové to chytré a skromné a vynikající a dokonalé.

„Křestní jméno?"

Rázem jsem z nadšení vystřízliněl. Její křestní jméno jsem neznal. Nikdy jsem ji neoslovil jinak než „paní učitelko". A taky jsem nevěděl, kde bydlí. Ani jestli je ještě naživu. V Chicagu jsem nebyl deset let; jsem jedináček, oba rodiče po smrti, kdo potřebuje Chicago?

„Pošlete ji do školy Highland Park Grammar School," vymáčkl jsem ze sebe a první, co mě napadlo, abych jí napsal, bylo „Pro paní učitelku – růže od toho, co pozdě vykvetl", ale najednou mi to připadalo příliš domýšlivé, a tak jsem došel k názoru, že „Pro

paní učitelku – plevel od toho, co pozdě vykvetl“ bude znít o něco skromněji. Přehnaně skromné, usoudil jsem za chvíli, a tím byl můj příděl oslnivých nápadů pro ten den vyčerpán. Nedokázal jsem na nic přijít. Pak ve mně začaly hlodat pochybnosti: Co když se na mě vůbec nepamatuje? Učila spoustu let stovky žáků, tak proč by měla? Nakonec jsem v zoufalství napsal „Pro paní učitelku od Williama Goldmana – říkala jste, že vykvetu pozdě, a tahle kniha je pro Vás a doufám, že se Vám bude líbit. Chodil jsem k vám do třetí, čtvrté a páté třídy a velice Vám děkuji. William Goldman.“

Kniha vyšla a byl to totální propadák. Nevytáhl jsem paty z domu, zaléval smutek a zvykal si. Nejenže se díky ní ze mě nestal nejgeniálnější nový autor od dob Kita Marlowea, dokonce ji ani nikdo nečetl. I když to bych lhal. Přečetla ji spousta lidí, všichni mí známí. Ale zřejmě můžu s jistotou tvrdit, že nikdo cizí jí na chuť nepřišel. Zkušenost to byla hrozná a já jsem reagoval viz výše. Takže když přišel dopis od slečny Roginskiové – pozdě, poslala ho totiž do nakladatelství a oni nijak nepospíchali s tím, aby mi ho předali –, byl jsem víc než zralý na malé povzbuzení.

„Vážený pane Goldmane, děkuji Vám za knihu. Ještě jsem neměla čas ji přečíst, ale určitě jste se vynasnažil. Samozřejmě se na Vás pamatuji. Pamatuji si všechny své žáky. Zdraví Vás Antonia Roginskiová.“

To mě dorazilo definitivně. Vůbec se na mě nepamatovala. Seděl jsem tam zdrcený s dopisem v ruce. Lidé si mě nepamatují. Je to holý fakt. Na tom není nic paranoidního; prostě se jim vždycky vytratím z paměti. Tak moc mi zase nevadí, že na mě zapomněli; až na to, že tohle tvrzení je lež jako věž – vadí mi to. Z nějakého důvodu právě na tenhle ukazatel hodně dám.

Proto když mi slečna Roginskiová poslala dopis, kde se ukázalo, že je stejná jako všichni ostatní, dodatečně mě potěšilo, že se nikdy nevdala. Stejně jsem ji nikdy neměl rád, učitelka byla vždycky mizerná a dobře jí tak, že se jmenuje Antonia.

„Nemyslel jsem to vážně,“ odvolal jsem hned všechno nahlas. Byl jsem sám ve své garsonce v okouzlující manhattanské čtvrti

West Side a vedl samomluvu. „Je mi to líto, je mi to líto," pokračoval jsem. „Musíte tomu věřit, slečno Roginskiová."

Nakonec jsem si přece jen všiml, že k odpovědi ještě připsala doušku. Byla na zadní straně děkovného dopisu a pravilo se v ní: „Idiote. Dokonce ani nesmrtelný S. Morgenstern nemohl mít silnější rodičovské city než já."

S. Morgenstern! *Princezna nevěsta*. Ona se pamatovala!

Retrospektiva.

1941. Podzim. Jsem trochu rozmrzelý, protože v rádiu nemůžu naladit žádný fotbal. Northwestern hrají s Notre Dame, zápas začal v jednu, a ještě v jednu třicet nemůžu ten přenos chytit. Hudlání, zprávy, mýdlové opery, všechno, jen ne to nejdůležitější. Volám maminku. Přichází. Říkám jí, že se mi rozbilo rádio, že nemůžu najít zápas Northwestern a Notre Dame. Ptá se, myslíš fotbal? Ano ano ano, já na to. Je pátek, říká; myslím, že hrajou až v sobotu.

Jsem já ale idiot!

Lehnu si, poslouchám rozhlasové seriály, a za chvíli to zkouším zas a moje hloupé rádio chytí každou chicagskou stanici kromě té, co je na ní fotbal. Teď už fakt křičím a maminka znova vtrhne dovnitř. Já to rádio vyhodím z okna, hrozím – nemůžu tu stanici najít, nemůžu ji najít, nedokážu to rádio přinutit, aby ten přenos našlo. Co má najít? ptá se. *Ten fotbal*, zarazím se; tak hloupá zase nejsi, přece ten *fotbáááál*. Není sobota, mladíku, a dávej si pozor na jazyk, říká – už jednou jsi přece slyšel, že je pátek. Zase odchází.

Byl snad někdy na světě větší tupec?

Pokorně se vracím ke svému spolehlivému Zenithu a znova se snažím ten zápas najít. Jsem celý zničený, jak tam tak ležím, koupu se v potu a žaludek mi blázní a buším do rádia, aby pořádně fungovalo – a tak objevili, že blouzním a mám zápal plic.

Dneska už zápal plic není, co býval, zvlášť v době, kdy jsem ho měl já. Zhruba deset dní v nemocnici a pak domů, kde na mě čekalo dlouhé období rekonvalescence. Myslím, že to znamenalo strávit v posteli další tři neděle, možná měsíc. Žádná energie,

dokonce ani žádné hry. Byl jsem jen pacient, kterému se pomaloučku vracejí síly, a tečka.

Takhle mě musíte vidět, takový jsem byl, když mi do života vstoupila *Princezna nevěsta*.

Byla to moje první noc doma. Vyčerpaný, stále ještě nemocný kluk. Přišel můj otec, myslel jsem si, že mi chce dát dobrou noc. Sedl si na postel. „Kapitola první. *Nevěsta*," pronesl.

Až v tu chvíli jsem zdvihl oči a uviděl, že v ruce drží knihu. To bylo první překvapení. Otec skoro neuměl číst. Tedy v angličtině. Pocházel z Florinu (kde se *Princezna nevěsta* odehrává) a tam rozhodně k hlupákům nepatřil. Jednou mi vyprávěl, že by byl skončil jako právník, a možná měl pravdu. Fakt je, že když mu bylo šestnáct, zkusil uspět v Americe, vsadil na tuhle zemi neomezených možností – a prohrál. Z mnoha důvodů to tady neměl lehké. Nevypadal přitažlivě, příliš nevyrostl, brzy se mu udělala pleš a pomalu se učil. Co si jednou zapamatoval, to mu z hlavy už nevypadlo, ale trvalo neuvěřitelně dlouho, celé hodiny, než se mu nějaká informace do lebky propracovala. Anglicky mluvil pořád směšně jako přistěhovalec, a to mu taky život nijak neusnadňovalo. S mou matkou se potkali během plavby, pak se vzali, a když došli k závěru, že si to můžou dovolit, měli mě. Vždycky pracoval u druhého křesla v nejméně úspěšném holičství v Highland Parku ve státě Illinois. Ke konci v tom křesle prodřímal celý den. Tam taky umřel. Byl mrtvý už hodinu, než si to holič u prvního křesla uvědomil; do té doby si prostě myslel, že si jen dává delšího šlofíka. Snad to tak opravdu bylo. Možná ani o nic jiného nejde. Zpráva o jeho smrti mě hluboce rozrušila, ale zároveň jsem viděl, že ve způsobu, jakým odešel, se vlastně věrně odrážel jeho životní styl.

Tehdy jsem ze sebe sotva dostal: „Co? Cože? Já tě neslyšel." Byl jsem slabý jako moucha po zimě a hrozně unavený.

„Kapitola první. *Nevěsta*." Pak knihu zvedl. „Čtu ti, aby sis odpočinul." Knihu mi prakticky strčil do obličeje. „Od S. Morgensterna. Velkého florinského spisovatele. *Princezna nevěsta*. On taky přijel do Ameriky. Umřel. V New Yorku. Napsal ji v angličtině.

Mluvil osmi jazyky.“ V tu chvíli otec knihu odložil a ukázal všechny natažené prsty. „*Osm*. Jednou jsem ve Florin City byl v jeho kavárně.“ Pak zavrtěl hlavou, to dělal pořád, pokaždé zavrtěl hlavou, když něco řekl špatně. „Ne v *jeho* kavárně. Ale on tam byl a já taky, ve stejnou dobu. Viděl jsem ho. S. Morgensterna. Měl takovouhle hlavu, takhle velikou,“ prohlásil a oběma rukama vytvořil obrovský míč. „Významný člověk ve Florin City. V Americe už tolik ne.“

„Píše se tam o nějakých sportech?“

„Šermování. Zápasení. Mučení. Jed. Pravá láska. Nenávist. Pomsta. Obři. Lovci. Zlí lidé. Dobří lidé. Krásné dámy. Hadi. Pavouci. Zvířata všech povah a tvarů. Bolest. Smrt. Stateční lidé. Zbabělci. Největší siláci. Honičky. Útěky. Lži. Pravdy. Vášeň. Zázraky.“

„Zní to dobře,“ řekl jsem a přivřel oči. „Tati, budu se snažit zůstat vzhůru…, ale děsně se mi chce spát…“

Kdo dokáže vytušit, že v příštím okamžiku se mu změní svět? Kdo rozpozná dřív, než k tomu dojde, že každá zkušenost získaná během minulých let byla pouhou přípravou na… vlastně na nic. Jen si to představte: takřka negramotný stařec bojuje s nepřátelským jazykem, skoro vyčerpaný chlapec zahání spánek. A mezi nimi jen slova jiného cizince, klopotně přeložená z rodné řeči do cizí. Koho by napadlo, že až se dítě ráno probudí, bude jiné? Vzpomínám si pouze, jak jsem se snažil zaplašit únavu. Dokonce ani po týdnu jsem si ještě neuvědomoval, co toho večera začalo, že jedny dveře se zabouchly, a druhé otevřely. Snad mi mělo dojít aspoň něco, ale možná ne; kdo dokáže ve větru vycítit, že se blíží zjevení?

Stalo se prostě tohle: ten příběh mě zaujal.

Poprvé v životě jsem se zajímal o nějakou knihu. JÁ, sportovní fanatik, já, vášnivý hráč, já, jediný desetiletý školák v Illinois, který nenáviděl abecedu, jsem se najednou chtěl dovědět, *jak to bylo dál*.

Co se stalo s krásnou Beruškou a chudákem Westleyem a s Inigem, největším šermířem v dějinách? A jak silný skutečně byl Fezzik a měla krutost Vizziniho, ďábelského Siciliána, vůbec nějaké hranice?

Otec mi večer co večer předčítal kapitolu za kapitolou, zatímco vytrvale sváděl boj o to, aby slova vyslovoval správně a chápal smysl vět. Ležel jsem tam, stěží mžoural a pomaloučku se mi vracely síly. Jak jsem řekl, trvalo to asi měsíc a za tu dobu mi otec *Princeznu nevěstu* přečetl dvakrát. Dokonce i v době, kdy bych už dokázal číst sám, zůstala kniha jemu. Ani ve snu by mě nenapadlo ji otevřít. Chtěl jsem jeho hlas, jeho přednes. Později, dokonce po letech, jsem občas nadhodil: „Co takhle souboj na útesu, který svádějí Inigo a ten muž v černém?" a můj otec cosi chraplavě zabručel, sáhl po knize, olízl si prst a obracel stránky až tam, kde ta úžasná bitva začala. Miloval jsem to. Když je třeba, právě takhle si ještě dnes otce připomínám. Vidím ho, jak se hrbí, jak šilhá a zadrhává na jednotlivých slovech ve snaze přiblížit mi Morgensternovo mistrovské dílo co nejlépe. *Princezna nevěsta* patřila mému otci.

Všechno ostatní bylo moje.

Neexistoval dobrodružný příběh, který by byl přede mnou v bezpečí. „No tak," říkával jsem slečně Roginskiové, když jsem se uzdravil. „Stevenson, pořád samý Stevenson, Stevensona jsem dočetl, koho teď?" A ona na to: „Zkus tedy Scotta, uvidíme, jak se ti bude líbit." A tak jsem zkusil starého sira Waltera a líbil se mi dost na to, abych se ještě v prosinci prokousal půltuctem knih (značnou část měsíce zabraly vánoční prázdniny, kdy jsem nemusel od čtení odcházet, jen jsem občas něco snědl). „Koho jiného, koho dál?" „Možná Coopera," navrhla, a tak jsem se pustil do *Lovce jelenů* a do všech těch příběhů o Kožené punčoše, až jsem jednoho dne sám narazil na Dumase a D'Artagnana – a s těmi chlápky jsem vydržel skoro až do konce února. „Přímo před mýma očima se z tebe stal knihomol," podivovala se slečna Roginskiová. „Uvědomuješ si, že teď čtením trávíš víc času, než kolik jsi ho předtím věnoval hrám? Víš, že sis pohoršil v matematice?" Nikdy mi nevadilo, když mi něco vytýkala. Byli jsme ve třídě sami a já z ní mámil tip na dalšího dobrého autora, kterého bych mohl zhltnout. Zavrtěla hlavou. „Jisté je, že rozkvétáš, Billy. Přímo mně před očima. Jenom nevím, jaký květ z tebe bude."

Stál jsem tam a čekal, až mi řekne, koho si mám přečíst.

„Jsi nemožný, takhle tady stát a čekat.“ Na vteřinku se zamyslela. „Dobře. Zkus Huga. *Zvoník od Matky Boží*.“

„Hugo,“ zopakoval jsem. *Zvoník*. Děkuju,“ obrátil jsem se a už už jsem se rozbíhal do knihovny. Ještě jsem za sebou slyšel, jak si vzdychla.

„Tohle dlouho nevydrží. To prostě nemůže vydržet.“

Ale vydrželo.

A trvá to dodnes. Dobrodružstvím jsem stejně oddaný jako tehdy a nikdy to neskončí. Moje první kniha, o níž jsem se už zmínil, *Zlatý chrám* – víte, odkud pochází ten název? Z filmu *Gunga Din*, který jsem viděl šestnáctkrát, a i teď si myslím, že je to absolutně nejlepší dobrodružný film všech dob. (Pravdivá historka o filmu *Gunga Din*: když mě pustili z armády, přísahal jsem, že do kasáren už jakživ nevkročím. Nic důležitého, prostý slib, který jsem hodlal nadosmrti dodržet. O. K., jsem z vojny doma druhý den a mám kousek od nás ve Fort Sheridanu kamaráda, zavolám mu, aby o mně věděl, a on jen tak prohodí: „Hele, víš, co dneska dávají u nás v kině? *Gunga Dina*.“ „Půjdeme,“ řekl jsem. „Máme malý problém,“ namítl. „Jsi civil.“ Závěr: hned první večer jsem se zase navlékl do uniformy a vplížil se do kasáren, jen abych ten film viděl. Pokradmu. Potmě jako zloděj. Bušilo mi srdce, měl jsem záchvaty pocení atd.) Beznadějně jsem propadl závislosti na filmech akčních a dobrodružných, ať už se označují jakkoli, ať jsou jakékoli a od kohokoli. Nikdy jsem si nenechal ujít žádný film s Alanem Laddem nebo s Errolem Flynnem. Nevynechám jediný s Johnem Waynem.

Celý můj život ve skutečnosti začal Morgensternem, z kterého mi otec předčítal, když mi bylo deset. Stačí uvést jeden fakt: *Butch Cassidy a Sundance Kid* je nepochybně nejpopulárnější věc, na níž jsem se podílel. Jestli *Timesy* jednoho dne otisknou můj nekrolog, bude to kvůli *Butchovi*. O. K., o které scéně s velkým S každý mluví, který moment se natrvalo zapsal do paměti vám, mně i masám? Odpověď: skok z útesu. Víte, když jsem to psal, představoval jsem si, že útesy, ze kterých skáčou, jsou Útesy

šílenství, kam se každý snaží vylézt v *Princezně nevěstě*. Při psaní *Butche* jsem se pořád vracel do minulosti a vzpomínal, jak mi otec četl o šplhání po provaze na Útesy šílenství a o smrti, která číhá hned za nimi.

Tahle kniha je zdaleka to nejlepší, co mě na světě potkalo (promiň, Helen – Helen je moje manželka, vynikající odbornice v oboru dětské psychiatrie), a dlouho předtím, než jsem se oženil, jsem věděl, že o ten příběh se jednou podělím se svým synem. Věděl jsem i to, že budu mít syna. Když se narodil Jason (kdyby byl holka, byla by Pamby; věřili byste, že se najde dětský psychiatr, který je schopen vlastním dětem dát taková jména?) – tak tedy když se narodil Jason, v duchu jsem si poznamenal, že k desátým narozeninám mu koupím *Princeznu nevěstu*.

A potom jsem na to okamžitě a dočista zapomněl.

Střih vpřed: hotel Beverly Hills loni v prosinci. Šílím kvůli *Stepfordským paničkám*, románu Iry Levina, který zpracovávám pro stříbrné plátno. Jako vždycky v době oběda volám manželce do New Yorku – aby věděla, že o ni někdo stojí –, chvíli spolu mluvíme a ke konci hovoru řekne: „Ještě jedna věc. Jasonovi dáme kolo s deseti rychlostmi. Dneska jsem ho koupila. Myslela jsem, že se to hodí, co říkáš?“

„Proč se to hodí?“

„No tak, Willy, deset let, deset rychlostí.“

„Jemu je zítra deset? Úplně se mi to vykouřilo z hlavy.“

„Zavolej zítra při večeři a můžeš mu popřát.“

„Helen?“ řekl jsem. „Poslyš, udělej pro mě něco. Zavolej do knihkupectví Nine-nine-nine, ať ti pošlou *Princeznu nevěstu*.“

„Dojdu si pro tužku,“ pravila a na chvíli se vzdálila. „Dobře. Tak ven s tím. Jakou nevěstu?“

„Princeznu. Od S. Morgensterna. Je to dětská klasika. Řekni mu, že ho z toho vyzkouším, až se příští týden vrátím, a že si ho zamilovat nemusí, ale jestli se mu líbit nebude, tak se zabiju. Tenhle vzkaz mu, prosím tě, předej slovo od slova. Nechtěl bych na něho vyvíjet zvláštní nátlak nebo tak něco.“

„Polib mě, ty můj hlupáčku.“

„Mmm-m.“

„A žádné filmové hvězdičky.“ Tím varováním končila každý hovor v době, kdy jsem sám a volný jako pták pobýval ve slunné Kalifornii.

„Dávno vyhynuly, to nevíš?“ To zase byla moje závěrečná hláška. Zavěsili jsme.

Hned druhý den odpoledne se shodou okolností v mém zorném poli zčistajasna opravdu objevila živá, opálená, zhluboka dýchající hvězdička. Válím se u bazénu, ona kráčí kolem v bikinách a je nádherná. Mám volné odpoledne, neznám tady živou duši, a tak si začnu pohrávat s myšlenkou, jak tu slečnu oslovit, aby se mi nevysmála nahlas. Nikdy nic neudělám, ale házení očkem je skvělé cvičení a já se v téhle disciplíně vypracoval do první ligy. Žádná kloudná záminka, jak se s ní sblížit, mě nenapadá, proto si jdu zaplavat. Moje denní dávka je čtyři sta metrů, mám totiž dole v páteři špatnou ploténku.

Tam a sem, tam a sem, osmnáct délek, a když to mám za sebou, visím nad hlubším koncem bazénu a vydýchávám se, a tu kolem plave ta hvězdička. Taky se chytí okraje bazénu nad tou hloubkou, snad celých patnáct čísel ode mě, vlasy má úplně mokré a lesklé a tělo se skrývá pod vodou, ale vy víte, že tam je, a ona říká (to se stalo teď): „Promiňte, nejste vy ten William Goldman, který napsal *Kluci a holky pohromadě*? Víte, to je moje nejoblíbenější kniha na světě.“

Pevně se držím okraje bazénu a kývám hlavou; už ani nevím, co jsem přesně řekl. (Lež: do posledního puntíku se pamatuju, co tehdy ze mě vypadlo, ale je to příliš idiotské, než abych to napsal; ó bohové, mně je čtyřicet. „Goldman, ano, Goldman, já jsem Goldman.“ Vylétlo to ze mě, jako bych pronesl jedno slovo, takže nejspíš ani netušila, v jakém jazyce jí odpovídám.)

„Já jsem Sandy Sterlingová,“ představila se. „Ahoj.“

„Ahoj, Sandy Sterlingová,“ vypravil jsem ze sebe, což bylo dost milé, aspoň na mě – kdyby se ta situace zopakovala, řekl bych to nejspíš znovu. Hned potom vyvolali moje jméno. „Zanuckové mi nedopřejí chvíli klidu,“ prohodím ležérně a ona se hlasitě

rozesměje a já pospíchám k telefonu a ptám se sám sebe, fakt to bylo tak chytré, a než se tam dostanu, dojdu k závěru, že ano, promluvil jsem jako mudrc, a řeknu to i do sluchátka: „Mudrc." Ne „haló". Ne „Bill Goldman". Řeknu „mudrc".

„Ty jsi řekl ‚mudrc', Willy?" To je Helen.

„Pracujeme teď na scénáři, Helen, a budeme spolu mluvit dneska při večeři. Tak proč mi voláš v době oběda?"

„To zní nepřátelsky. Nepřátelsky."

Nikdy se o nepřátelství nehádejte s manželkou, která má papír s úředním razítkem na to, že prostudovala Freuda. „Já se z těch jejich hloupých nápadů jednoho krásného dne zblázním. Co se děje?"

„Pravděpodobně nic, jenom že Morgenstern je vyprodaný. Ověřila jsem to taky u Doubledaye. Říkal jsi to tak, jako by šlo o něco důležitého, proto ti jen dávám vědět, že se Jason bude muset spokojit s velmi vhodným kolem s deseti rychlostmi."

„Není to důležité," potvrdil jsem. Sandy Sterlingová se usmívala. Z hlubšího konce bazénu. Přímo na mě. „Ale i tak díky." Chystal jsem se zavěsit, ale pak jsem dodal: „Když už jsme to dotáhli takhle daleko, zavolej ještě do Argosy na Padesáté deváté. Specializují se na vyprodané tituly."

„Argosy. Padesátá devátá. Mám to. Promluvíme si u večeře." Zavěsila.

„A žádné filmové hvězdičky" vynechala. Každý hovor tím končí, a tentokrát nic. Nemohl něco prozradit tón mého hlasu? Helen má v tomhle směru skvělé radary, když je ten psychiatr a vůbec. Vina ve mně začala bublat jako pudink na zadním vařiči.

Vrátil jsem se ke svému lehátku. Sám.

Sandy Sterlingová mezitím uplavala několik délek. Vzal jsem do ruky *New York Times*. Vtom jsem v bezprostřední blízkosti zaznamenal zvýšenou hladinu sexuálního napětí. „Zaplaval jste si?" ptá se. Odložím noviny. Teď byla na kraji bazénu, kousíček od mého lehátka.

Přikývnu a zírám na ni.

„Který Zanuck? Dick, nebo Darryl?"

„To byla moje žena," řekl jsem. S důrazem na poslední slovo.

Z konceptu ji to nevyvedlo. Vylezla z bazénu a usadila se na vedlejším lehátku. Nahoře bohatě vyvinutá, ale zlatá. Jestli jste na tenhle typ, Sandy Sterlingová se vám musí líbit. Aspoň já ho rád mám.

„Jste tu kvůli Levinovi, že? *Stepfordské paničky*?"

„Píšu scénář."

„Tu knihu jsem zbožňovala. Je to, abych tak řekla, moje nejoblíbenější kniha na světě. Hrozně ráda bych hrála v takovém filmu. Který jste napsal vy. Udělala bych cokoli, jen abych to mohla zkusit."

A bylo to venku. Prohlašovala to rovnou, nabízela se bez obalu.

Přirozeně jsem všechno neprodleně uvedl na pravou míru. „Poslyšte," spustil jsem, „takovéhle věci já nedělám. Kdybych je dělal, udělal bych to, protože jste nádherná, o tom není sporu, a přeju vám úspěch, ale život je dost komplikovaný, i když se do takových věcí nezapletete."

Aspoň jsem si *myslel*, že tohle řeknu. Pak jsem se ale zarazil, hej, počkej, existuje snad nějaký zákon, který ti velí vzít roli puritána filmového průmyslu? Dělal jsem s lidmi, kteří svou kartotéku klevet průběžně doplňují. (Je to pravda, zeptejte se hollywoodské novinářky Joyce Haberové.) „V kolika filmech jste už hrála?" uslyšel jsem, jak se ptám. Víte, přímo jsem se třásl, jen abych na tu otázku znal odpověď.

„V žádném, který by mi skutečně otevřel nové možnosti, jestli víte, co tím myslím."

„Pane Goldmane?"

Vzhlédl jsem. Byl to pomocník plavčíka.

„Zase pro vás." Podal mi telefon.

„Willy?" Pouhý zvuk manželčina hlasu, a celým tělem mi až do konečků prstů projela ta nejhorší předtucha.

„Ano, Helen?"

„Mluvíš nějak divně."

„Copak je, Helen?"

„Nic, ale –"

„Nemůže to být nic, jinak bys mi nevolala."

„O co jde, Willy?"

„O *nic*. Snažil jsem se uvažovat logicky. Koneckonců jsi zavolala ty. Já jsem se jen snažil zjistit proč." Dovedu být pěkně odměřený, když si dám záležet.

„Něco přede mnou skrýváš."

Nic mě nedopálí víc, než když mi Helen tohle udělá. Protože, jak jistě chápete, díky tomu svému hroznému psychiatrickému vzdělání mě obviňuje z toho, že před ní věci skrývám, jen když před ní doopravdy něco skrývám. *„Helen, děláme tu na scénáři; tak přejdi rovnou k věci."*

A stalo se to zas. Lhal jsem manželce kvůli jiné ženě, a ta druhá žena to věděla.

Sandy Sterlingová mě z vedlejšího lehátka bombardovala rozzářenými pohledy.

„Argosy tu knihu nemá, nikdo ji nemá, sbohem, Willy." Zavěsila.

„Zase manželka?"

Přikývl jsem a telefon odložil na stůl vedle lehátka.

„Určitě si toho máte spoustu co říct."

„Ano," potvrdil jsem její postřeh. „Je to peklo, když se při tom musí udělat kupa práce."

Zase se usmála.

Nenašel jsem žádný způsob, jak svému srdci poručit, aby mi nebušilo tak divoce.

„Kapitola první. Nevěsta," pronesl můj otec.

Musel jsem sebou škubnout nebo tak něco, protože se zeptala: „Hmm?"

„Můj o –," začal jsem. „Myslel –," nakousl jsem větu. „Ale ne, nic." Nakonec jsem rezignoval.

„Jen klid," pravila a vyloženě sladce se na mě usmála. Jenom na vteřinku položila ruku na moji, zlehounka, jako by mi chtěla dodat sebedůvěru. Lámal jsem si hlavu, jestli je možné, že taky dovede druhého pochopit. Je přímo senzační, a navíc má porozumění? Je to vůbec legální? Helen v tom směru nikdy nevynikala.

Vždycky prohlašovala, že mi rozumí – „Chápu, proč to říkáš, Willy“ –, ale vskrytu šla jako fretka po mých neurózách. Ne, vlastně si myslím, že mi rozuměla, zato jí chybělo něco jiného: soucit. A senzační pochopitelně nebyla. Hubená, to ano. Geniální, to ano.

„Potkal jsem svou ženu na vysoké,“ řekl jsem Sandy Sterlingové. „Dělala si tehdy PhD.“

Sandy Sterlingové činilo potíže sledovat chod mých myšlenek.

„Byli jsme ještě děti. Kolik je vám?“

„Chcete můj skutečný věk, nebo baseballový?“

Doopravdy jsem se zasmál. Je senzační, má porozumění, a ještě k tomu smysl pro humor?

„Šermování. Zápasení. Mučení,“ pravil otec. „Láska. Nenávist. Pomsta. Obři. Zvířata všech povah a tvarů. Pravdy. Vášeň. Zázraky.“

Bylo 12.35 a já se zeptal: „Jenom si zavolám, dobře?“

„Dobře.“

„New York City, informace,“ řekl jsem do mluvítka, a když mě spojili, pokračoval jsem: „Mohli byste mi zjistit jména několika knihkupectví na Čtvrté avenue, prosím? Určitě jich tam je nejmíň dvacet.“ čtvrtá avenue je střed anglicky mluvícího civilizovaného světa, pokud sháníte knihy z druhé ruky a tituly, které jsou jinde rozebrané. Než to našli, obrátil jsem se k bytosti na vedlejším lehátku a dodal: „Mému synovi je dneska deset a já bych byl rád, kdyby tu knihu ode mě měl. Jde o dárek, bude to za vteřinku.“

„Dejte se do toho,“ pobídla mě Sandy Sterlingová.

„Mám tu jedno knihkupectví, které se jmenuje Knihkupectví na Čtvrté avenue,“ sdělila mi slečna v informacích a nadiktovala mi číslo.

„Nemohla byste mi jich dát ještě několik? Beztak je tam všechna máte jedno vedle druhého.“

„Pokud mi řeknete jejich jména, můžu vám pomoct,“ nenechala se zviklat ta slečna.

„Tohle zatím stačí,“ kapituloval jsem a požádal hotelovou ústřednu, aby mě spojila. „Poslyšte, volám z Los Angeles,“ řekl jsem, „a nutně potřebuju *Princeznu nevěstu* od S. Morgensterna.“

„Nemáme. Je mi líto," odvětil prodavač, a než jsem stihl říct: „A nedal byste mi jména ostatních knihkupectví tam u vás?", zavěsil. „Zavolejte to číslo ještě jednou," požádal jsem hotelovou ústřednu, a když byl ten chlap zase na lince, vychrlil jsem ze sebe: „Tady je váš korespondent z Los Angeles a tentokrát nezavěšujte tak rychle."

„Pane, já ji nemám."

„To jsem pochopil. Jen po vás chci, protože jsem v Kalifornii, abyste mi dal jména a čísla nějakých jiných obchodů tam u vás. Možná ji mají a nedá se říct, že bych tady byl newyorskými zlatými stránkami doslova zasypán."

„Oni nepomáhají mně, já nepomáhám jim." A zase zavěsil.

Seděl jsem tam s telefonem v ruce.

„Čím je ta kniha tak zvláštní?" zajímala se hvězdička Sandy Sterlingová.

„Tak důležité to zase není," uklidňoval jsem se a položil telefon. Pak jsem změnil názor: „Ale je," zamumlal jsem, sluchátko jsem znovu zvedl a konečně jsem dostal spojení se svým nakladatelstvím v New Yorku, Harcourt Brace Jovanovich, a po několika dalších *konečně* mi sekretářka odrecitovala jména a čísla všech knihkupectví kolem Čtvrté avenue.

„Lovci," předčítal právě můj otec. „Zlí lidé. Dobří lidé. Nejfešnější dámy." Utábořil se v mé mozkovně, shrbený, plešatý a šilhavý, a snažil se číst, snažil se mě potěšit, snažil se udržet svého syna naživu a vlky v bezpečné vzdálenosti.

Bylo 13.10, když jsem měl seznam kompletní a se sekretářkou jsem se rozloučil.

Pak jsem začal ta knihkupectví obvolávat. „Poslyšte, telefonuji z Los Angeles kvůli jedné Morgensternově knize, *Princezně nevěstě*, a…"

„… bohužel…"

„… bohužel…"

Obsazeno.

„… jsme už léta neměli…"

Další obsazeno.

13.35.

Sandy plave. Taky se maličko zlobí. Určitě došla k závěru, že ji zneužívám. Nedělám to, ale doopravdy to tak vypadá.

„… bohužel, jeden výtisk jsem měl v prosinci…“

„… je mi líto, cajdáky nevedeme…“

„Mluvíte se záznamníkem. Na čísle, které jste vytočil, se dovolat nemůžete. Zavěste, prosím, a…“

„… nemáme…“

Sandy se už vážně zlobí. Vrhá zlostné pohledy a sbírá si svých pár švestek.

„… kdo dneska čte Morgensterna…?“

Sandy je na odchodu, odchází, je úžasná. Odešla.

Sbohem, Sandy. Mrzí mě to, Sandy.

„… promiňte, právě zavíráme…“

Je 13.55. V New Yorku 16.55.

Panika v Los Angeles.

Obsazeno.

Neberou to.

Neberou to.

„Myslím, že ji mám ve florinštině. Někde vzadu.“

Posadil jsem se na lehátku. Volaný vyslovoval se silným přízvukem. „Potřebuju ji přeloženou do angličtiny.“

„Dneska po Morgensternovi není velká poptávka. Nevím, co tam vzadu ještě mám. Přijdou zítra, podívají se.“

„Jsem v Kalifornii,“ namítl jsem.

„Mešuge,“ konstatoval on.

„Hodně by pro mě znamenalo, kdybyste se podíval.“

„Hodlají zůstat u telefonu, než to zjistím? Já za tenhle hovor platit nebudu.“

„Dělejte to svým tempem,“ podvolil jsem se osudu.

Dělal to sedmnáct minut. Po celou tu dobu jsem držel sluchátko u ucha. Čas od času jsem slyšel, jak spadla nějaká kniha, jak udělal krok nebo zavzdychal.

Nakonec: „No, našel jsem tu ve florinštině, jak jsem si myslel.“

Těsně vedle. „Ale v angličtině ne,“ hádal jsem.

Zničehonic se na mě rozječel: „Člověče, nezbláznili se? Já si kvůli nim div neprošoupu podrážky, a oni mi říkají, že ji nemám, ale já ji mám, mám ji přímo před sebou, a můžou mi věřit, tohle je vyjde zatraceně draho."

„To je báječné – vážně, nedělám si legraci – a teď mě poslouchejte, uděláte tohle: zavoláte taxíka a řeknete mu, aby ty knihy rovnou odvezl do –"

„Pane kalifornský mešuge, teď poslouchají oni – sem se blíží blizard a já nikam nejdu, a dokud sem nedorazí peníze, nikam se odsud nehnou ani ty knihy – šest padesát za každou hezky na dřevo, pokud chtějí tu anglickou, musejí si vzít i florinskou, a zavírám v šest nula nula. Ty knihy mou prodejnu neopustí, dokud nedostanu třináct dolarů, pěkně z ručky do ručky."

„Nikam neodcházejte," zapřísahal jsem ho a zavěsil jsem. Koho zavoláte, když pracovní doba skončila a Vánoce jsou na spadnutí? Jen svého právníka. „Charley," oslovil jsem ho, jakmile jsem ho měl na drátě. „Prosím tě, udělej pro mě jednu věc. Běž na Čtvrtou avenue, Abromowitzovo knihkupectví, a dej mu třináct dolarů za dvě knihy, pak dojeď taxíkem ke mně domů a řekni vrátnému, ať mi je donese do bytu, ano, vím, že u vás padá sníh, tak co ty na to?"

„Tohle přání je tak bizarní, že ti ho nemůžu nesplnit."

Znova jsem zavolal do Ambromowitzova knihkupectví. „Už se k vám žene můj právník."

„Šeky neberu," zavrčel Abromowitz.

„Máte zlaté srdce." Zavěsil jsem a začal počítat. Přibližně 120 minut meziměsto za 1,35 dolaru za první tři minuty plus třináct za knihy plus pravděpodobně deset za Charleyho taxíka plus pravděpodobně šedesát za jeho čas rovná se…? Možná dvě stě padesát. A proč to všechno? Jen aby můj syn Jason měl Morgensterna. Zabořil jsem se do lehátka a zavřel oči. Dvě stě padesát, když nepočítám dvě solidní hodiny utrpení a muk, a nezapomeňme na Sandy Sterlingovou. No nekupte to, za tu cenu.

Zavolali mi v půl osmé. Byl jsem ve svém apartmá. „Kolo se mu hrozně líbí," hlásila Helen. „Je z něj celý pryč."